

ДИНАМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРАВІТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ БЕРЕГОВОЇ ЛІНІЇ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я

Сапун Т.О. асистент

МДПУ імені Богдана Хмельницького

Розвиток гравітаційних процесів у межах Північного Приазов'я обумовлений геологічною будовою району, геоморфологічними особливостями і неотектонічними рухами. Територія дослідження характеризується двома межуючими типами рельєфу. До першого типу ландшафтів відноситься ерозійно-акумулятивні низовинні слабогорбисті рівнини, розташовані в центральній і східній частинах, до другого – слабо розчленовані акумулятивні понижені рівнини західної частини. Вододільні ділянки доволі широкі, дещо порізані ярами і балками. Балки рівнини неглибокі (10-20 м), кут нахилу схилів до 16° [3, с. 212-225]. Основним середовищем розвитку є товща пліоценових і четвертинних відкладів.

В умовах розчленованого рельєфу на крутих схилах розвиваються гравітаційні процеси – зсуви. Максимальна активізація зсувів спостерігається в роки з максимальною кількістю атмосферних опадів. Середовищем розвитку зсувів є піщано-глинисті породи і яри, з крутизною схилів 10-20°.

На Північному узбережжі Азовського моря зсуви, обвали приурочені до берегових схилів і відносяться в більшості випадків до фронтального типу. Виникнення і активізація їх обумовлені природними і техногенними чинниками. Одним з головних природних чинником є морська абразія, техногенним – витік води з інженерно-водонесучих мереж, пригрузка і підрізка схилів масивів, планування схилів, перезволоження порід.

У зв'язку з трансгресивним характером тектонічного режиму регіону відбувається поступове переміщення берегової лінії у бік суші. До абразії схильні близько 70 % берегів [1]. Активність процесу неоднорідна і залежить від літологічного складу порід, що складають береги. Максимальної

інтенсивності вона досягає на берегах, що легко розмиваються, складених лесовими суглинками, глинами.

Найбільш схильні до абразії північно-західний берег Азовського моря та Сивашів, де сумарна довжина берегів, що підлягають процесу абразії, складає близько 200 км. На ділянках, що абраднують середня швидкість відступання кліфу складає 0,5-1,5 мм/рік [2, с. 79-82]. Середня багаторічна швидкість осадконакопичення складає 2,4 мм/рік [4, с. 241-243], що компенсується негативними рухами дна водою.

Ерозійні процеси мають значний розвиток і виражені на суші в інтенсивному площинному змиві і яружній ерозії. Цьому сприяють значні товщі пухких порід, що залягають вище базису ерозії, довгі і круті схили долин рік і балок, високий ступінь сільськогосподарського освоєння території. Площинний змив виявляється практично повсюдно. Ураженість території змінюється від 10 до 25-50 %. Змив приурочений до річок з широкими долинами, подів (понижені ділянки вододілів) з неглибоким заляганням рівня ґрунтових вод (0-3 м). На морському узбережжі розвинене яроутворення.

Структурно-неотектонічні особливості відносяться до природних чинників, які можуть визначати значні екологічні характеристики геологічного середовища. Сучасний структурний план, що сформувався протягом неотектонічного етапу розвитку пов'язаний з диференційованими тектонічними рухами. Інтенсивні ерозійні процеси приурочені до піднятих ділянок. В межах тектонічних зон відмічаються ділянки підвищеної тріщинуватості, вздовж яких можлива вертикальна міграція хімічних елементів.

Список літератури та використаних і джерел:

1. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. – Режим доступу до ресурсу: www.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi.

2. Непша О.В. Абразія кліфів як фактор стабільності кіс і пляжів північного Приазов'я/О.В. Непша//Проблеми теоретичної і прикладної

мінералогії, геології, металогенії гірничодобувних регіонів/Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Кривий Ріг, 24-26 листопада 2016 р. – Кривий Ріг: Видавничий центр Криворізького національного університету, 2016. –С. 79-82.

3. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоекологічний стан: монографія/Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, О.В. Непша та ін., відп. ред. Л.М. Даценко. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. – С. 212-225.

4. Сапун Т.О. Загальний геолого-геоморфологічний огляд північного узбережжя Азовського моря/ Сапун Т.О// Актуальні проблеми дослідження довкілля. Збірник наукових праць (за матеріалами V Міжнар. наук. конф., 23-25 травня 2013 р.). – Т.2. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2013. – С. 241-243.